

Número 44 (juny 2020)

INICI / CENTRES DE DOCUMENTACIÓ DE DIARIS AL SEGLE XXI. PANORAMA DESPRÉS DEL TSUNAMI

Centres de documentació de diaris al segle XXI. Panorama després del tsunami

📄 Versión castellana

</> Metadades

Javier Guallar

Professor del Departament de Biblioteconomia,
Documentació i Comunicació Audiovisual
Centre de Recerca en Informació, Comunicació i
Cultura (CRICC)
Universitat de Barcelona

jguallar@ub.edu

Anna Cornet

Documentalista del Centre de Documentació
Fundació Arquia

anna.cornet@arquia.es

Javier Guallar

Anna Cornet Casals

DOI: <https://dx.doi.org/10.1344/BiD2020.44.5>

Citació recomanada

Guallar, Javier; Cornet, Anna (2020). "Centres de documentació de diaris al segle XXI. Panorama després del tsunami". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 44 (juny). <<http://bid.ub.edu/44/guallar.htm>>. DOI: <https://dx.doi.org/10.1344/BiD2020.44.5> [Consulta: 12-06-2020].

Resum

Objectiu: analitzar la situació dels centres de documentació en la premsa espanyola al final de la segona dècada del segle XXI, deu anys després de l'inici de la crisi que ha tingut un gran impacte en les empreses periodístiques.

Metodologia: s'envia un qüestionari amb opció de respostes obertes a responsables de documentació de nou diaris espanyols, amb preguntes sobre: personal, funcions documentals, programari, fonts d'informació, productes documentals, xarxes socials, noves funcions i futur de la professió.

Resultats: entre altres, es constaten la reducció considerable de plantilles en els darrers deu anys; l'ús més important de tasques documentals en relació amb l'edició impresa que en relació amb l'edició digital (per exemple, l'anàlisi documental); l'escassa integració del programari documental de les edicions impresa i en línia; la poca evolució en l'ús de fonts d'informació; l'elaboració generalitzada de productes documentals per a ús intern de la redacció, quan, en canvi, són molt pocs els productes d'aquest tipus que arriben al lector; l'interès per participar en activitats emergents com la verificació de dades (*fact-checking*) o la cura de continguts, i, finalment, el fet que, en les opinions sobre el futur professional, conviuen percepcions pessimistes sobre la continuïtat dels centres de documentació amb propostes per a donar valor a la professió.

Resumen

Objetivo: analizar la situación de los centros de documentación en la prensa española a finales de la segunda década del siglo XXI, diez años después del inicio de la crisis que ha tenido un gran impacto en las empresas periodísticas.

Metodología: se envía un cuestionario con opción de respuestas abiertas a responsables de documentación de nueve diarios españoles, con cuestiones sobre: personal, funciones documentales, software, fuentes de información, productos documentales, redes sociales, nuevas funciones y futuro de la profesión.

Resultados: entre otros, se constatan la reducción considerable de plantillas en los últimos diez años; el mayor uso de tareas documentales con relación a la edición impresa que con relación a la edición digital (por ejemplo, el análisis documental); la escasa integración del software documental de las ediciones impresa y en línea; la poca evolución en el uso de fuentes de información; la realización generalizada de productos documentales para uso interno de la redacción, cuando, en cambio, son muy pocos los productos de este tipo que llegan al lector; el interés por participar en actividades emergentes como la verificación de datos (*fact-checking*) o la curación de contenidos, y, finalmente, que, en las opiniones sobre el futuro profesional, conviven percepciones pesimistas sobre la continuidad de los centros de documentación con propuestas para valorizar la profesión.

Abstract

Objective: To analyse the situation of documentation services in Spanish newspapers in 2020, ten years after the start of the recession, which had such a great impact on news agencies.

Methodology: An open-ended questionnaire was sent to the documentation managers of nine Spanish newspapers, with questions about: staff, documentary functions, software use, sources of information, documentary products, social networks, new features and the future of the profession.

Results: The following points emerged from the responses to the questionnaires: the considerable reduction in staff over the last ten years; the greater use of documentation in relation to print publishing than in digital publishing (e.g., document analysis); the low level of integration of documentary software in print and online editions; the low use of information sources; the widespread creation of documentary products for internal use, when in fact very few of these products reach the reader; the interest in participating in emerging activities such as fact-checking and vetting content; and, finally, the fact that, when asked to predict the future of the profession, respondents combined pessimistic perceptions about the continuity of the documentation centres with a number of proposals for raising the profession's profile.

Paraules clau: Espanya, Perfil professional, Documentalistes, Enquestes, Documentació periodística, Premsa escrita, Centres de documentació

Keywords: Spain, Professional profile, Information specialists, Surveys, Journalistic documentation, Press, Information centers

Rebut: 20/01/2020. Acceptat: 05/02/2020.

1 Introducció

La documentació en els mitjans de comunicació com a disciplina i com a pràctica professional té una trajectòria àmplia en molts països, entre els quals hi ha Espanya. Com a disciplina, els seus fonaments teòrics van ser àmpliament desenvolupats al llarg de les dues darreres dècades del segle xx (López Yepes, 1981; Galdón-López, 1989, 2002; Fuentes i Pujol, 1995; García-Gutiérrez, 1999; Moreiro-González, 2000; Codina, 2000; Torregrosa-Carmona, 2007; Schopflin, 2008), amb també, encara que més escasses, aportacions més recents (Guallar; Codina, 2018).

Pel que fa a la seva pràctica professional, la documentació periodística es va concretar en l'existència de professionals especialitzats en aquesta activitat (documentalistes) i en la presència, en les mitjanes i grans empreses de mitjans, de departaments especialitzats o centres de documentació, especialment en diaris i en televisions, i, en menor mesura, en ràdios. En el cas dels mitjans de premsa, que ens ocupen en aquest treball, es va produir una important expansió d'aquesta activitat professional entre mitjan anys vuitanta del segle passat i mitjan primera dècada d'aquest segle aproximadament, per a iniciar a continuació un declivi que s'accentua a partir del 2008 i que coincideix amb l'inici de la crisi econòmica general que se suma a la crisi particular dels diaris, començada ja alguns anys abans (Díaz-Noci, 2019). En els anys posteriors al 2008, diverses reduccions de plantilla en empreses periodístiques van afectar els departaments de documentació. I, paral·lelament, els nous diaris nadius digitals es van crear amb plantilles molt més reduïdes que les dels seus homòlegs tradicionals (*legacy media*), prescindint de manera generalitzada dels serveis de documentació i de professionals amb el perfil de documentalistes. La situació ha fet, en els darrers deu anys, un gir considerable.

La bibliografia acadèmica ha seguit l'esdevenir de la documentació periodística i dels centres de documentació de premsa al llarg de les darreres dècades. Des del final dels vuitanta, i especialment al llarg dels noranta del segle passat i de la primera dècada del segle actual, han estat nombrosos els estudis acadèmics que tracten sobre documentació periodística i sobre centres de documentació de premsa, encara que aquesta producció acadèmica

es redueix en la segona dècada el segle XXI, la qual cosa podria ser un altre indicador de la crisi del sector.

Sense ànim d'exhaustivitat, es poden esmentar diversos manuals (Galdón-López, 1989; Fuentes i Pujol, 1995; Hernández Pérez; Caridad Sebastián, 2000; Schopflin, 2008); anàlisis bibliomètriques i de producció acadèmica sobre aquesta temàtica (González-Quesada, 2003; Guallar, 2003); propostes teòriques o conceptuals (Codina, 2000; Guallar; Codina, 2018); estudis per grups de mitjans (Fuentes i Pujol; Conesa, 1994; Aquesolo-Vegas, 1996; Agirreazaldegui; Camacho, 2009; Meléndez-Malavé; Hirschfeld-Suárez, 2016); d'activitats documentals, com la gestió de les fotografies (Sancho, 2004; Sánchez-Vigil [et al.], 2009; Guallar, 2011a), l'anàlisi documental (García-Gutiérrez, 2013, 2014); les hemeroteques i els arxius de premsa (Abadal; Guallar, 2008; Guallar [et al.], 2012; Sánchez-Vigil [et al.], 2013) o l'ús de fonts d'informació (Guallar; Cornet, 2004, 2005; Orero; Cebrián-Enrique, 2014); estudis de cas de diaris (Periago-García, 2001, sobre *La Verdad*; Salmurri [et al.], 2002, sobre el Grup Godó; Sancho, 2004, sobre *La Vanguardia*; Ros-Martín; Rodero-Susiac, 2009, sobre *El Levante*; Blanco-García, 2009; Rubio-Lacoba, 2012, sobre *El País*; Ayala Sörenssen, 2013; Olivera Zaldúa, 2014, sobre *ABC*), i especialment han estat freqüents els plantejaments sobre la necessitat de renovació i sobre el futur de l'especialitat, ja des del final dels noranta del segle passat (Paul, 1997, 2009; Cebrián-Enrique, 1998; Marcos-Recio, 1998; Garbelini, 2002; Giménez-Toledo, 2003; Rubio-Lacoba, 2005, 2007, 2010, 2011; Marcos-Recio [et al.], 2009; Micó-Sanz [et al.], 2009; Rubio-Lacoba; Blanco-García, 2010; Guallar, 2011b, 2012; Marcos-Recio; Edo, 2015). En aquests últims treballs apareixen algunes problemàtiques recurrents: la relació entre periodistes i documentalistes dins el mitjà, la crisi del centre de documentació de premsa i la necessària renovació de les funcions de la documentació i dels documentalistes per a adaptar-se a la crisi i als canvis en les empreses periodístiques i en els hàbits de consum de notícies per part de les audiències.

En aquest context i amb els antecedents esmentats, ens ha semblat oportú explorar quin és en general l'estat dels centres de documentació i dels documentalistes en els diaris a Espanya, transcorreguts més de deu anys del començament de la crisi, per a analitzar en quin punt és el sector i quines perspectives de futur té.

2 Objectius i mètode

Els autors han partit de la mostra d'anàlisi inicial amb què van contactar fa aproximadament quinze anys per als seus articles sobre l'ús de fonts d'informació en centres de documentació de diaris espanyols: els departaments de documentació dels deu periòdics espanyols d'informació general de més audiència, segons l'estudi general de mitjans (EGM) (Guallar; Cornet, 2004, 2005). D'aquests deu mitjans amb què es va contactar, dos no van respondre per al present estudi i es van obtenir respostes dels vuit restants: ABC, El Mundo, El País, El Periódico de Catalunya, Heraldo de Aragón, La Nueva España, La Razón i La Vanguardia. Així mateix, es van establir diversos contactes amb altres mitjans per a augmentar la llista que s'havia d'analitzar i es va incorporar finalment a l'anàlisi el diari local La Gaceta de Salamanca, després de no rebre resposta d'altres diaris amb què es va contactar. La mostra d'anàlisi la constitueixen finalment nou diaris d'informació general espanyols que disposen de documentalistes professionals en la seva plantilla en el moment de fer l'estudi.

Aquesta investigació ha seguit un enfocament descriptiu, el mètode de recerca majoritari en la recerca en documentació a Espanya, segons Ferran-Ferrer i altres (2017). Com a tècnica de recerca es recolza en l'enquesta mitjançant qüestionari, que inclou preguntes obertes, tècnica també habitual en estudis de documentació (Ferran-Ferrer [et al.], 2017). En la temàtica que estudiem aquí, la documentació en mitjans, han seguit aquesta metodologia, entre altres, els treballs de Guallar i Cornet (2004, 2005), Micó-Sanz i altres (2009), Sánchez-Vigil i altres (2009), Giménez-Rayó i Guallar (2014), Meléndez-Malavé i Hirschfeld-Suárez (2016), i Marcos-Recio i Edo (2015). Com assenyalen Meléndez-Malavé i Hirschfeld-Suárez (2016), "s'ha demostrat l'eficàcia de l'ús d'enquestes a professionals per a obtenir dades que ens ajudin en aquesta tasca descriptiva". Les preguntes es van enviar per correu electrònic al començament del 2018 i la recepció de respostes es va tancar el març del 2018.

3 Resultats i discussió

A continuació es mostren els resultats obtinguts. Es presenten generalment resumits en format de taula, menys en el darrer apartat, de respostes obertes, en el qual es transcriu un resum d'aquestes respostes. En cada apartat, juntament amb els resultats, s'ofereix una discussió sobre aquests. S'ha optat per aquest format de mostrar per a

Anàlisi documental de fotografies	SÍ	NO	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ
Anàlisi documental de gràfics	SÍ	NO	SÍ	NO	SÍ	NO	SÍ	NO	NO
Anàlisi documental de textos de l'edició impresa	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	NO	SÍ
Anàlisi documental de textos de l'edició en línia	NO	NO	NO	SÍ	NO	NO	NO	NO	NO
Anàlisi documental de vídeos	NO	NO	NO	NO	NO	NO	SÍ	NO	NO
Cerca d'informació a petició de la redacció	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ
Cerca d'informació per iniciativa pròpia	SÍ	NO	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ
Cessió o venda de material d'arxiu	SÍ	NO	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	NO	NO	SÍ
Compra de material informatiu d'altres mitjans o fonts	NO	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	NO	NO	SÍ	SÍ
Elaboració de productes documentals	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ
Selecció d'imatges o material gràfic	SÍ	NO	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ

Taula 2. Tasques documentals

Les funcions principals que desenvolupen els centres de documentació de diaris es poden enquadrar en les fases clàssiques documentals d'entrada (compra i selecció), tractament (anàlisi documental) i sortida (cerca d'informació i elaboració de productes documentals).

La unanimitat més important de respostes en aquest apartat es correspon amb les tasques que es poden considerar més veteranes o clàssiques: cerca d'informació a petició de la redacció (en tots els diaris), anàlisi documental de l'edició impresa (tots els centres menys un), i tria d'imatges i anàlisi documental de fotografies (tots els centres menys dos). Sobre el cas concret dels productes documentals, hi tornarem amb més detall més endavant (taula 7).

En altres funcions hi ha més diversitat de situacions. Entorn del 50% fan compres de material, i crida l'atenció que l'anàlisi documental dels formats menys utilitzats en la premsa impresa o que són característics de l'edició digital presenta valors molt baixos: anàlisi documental de vídeos i anàlisi documental de l'edició en línia (només en un periòdic). Per a aquest darrer cas, la bibliografia ha corroborat que en alguns diaris aquesta funció s'ha desplaçat als periodistes, com és el cas d'El País (Rubio-Lacoba, 2012).

En suma, els centres han mantingut les principals tasques que s'han anat fent almenys en les darreres dues

dècades, però no s'han incorporat en la mateixa mesura altres funcions noves directament relacionades amb l'edició digital.

3.3 Programari

DIARIS	PROGRAMA	DESCRIPCIÓ
ABC	Quay	Quay, programa extern de gestió d'arxius editorials multimèdia (DAM) de Protecmedia. Els continguts de l'edició en línia es gestionen amb un programa propi del grup Vocento.
EL Mundo	Quay	Quay, de Protecmedia.
El País	Hércules	Hércules, programa propi.
El Periódico	Intramedia o EEPI	Programa propi Intramedia per als continguts de l'edició impresa i programa extern EEPI, de l'empresa Agile Content, per a l'edició en línia.
Heraldo	EMMA	Programa propi EMMA (Entorno Multimedia de Archivo). En projecte, hi ha integrar-lo amb el sistema de cura de continguts del web.
La Gaceta	Millenium o Arcano	Programa extern Millenium, de Protecmedia, i com a programari d'arxiu, el programa propi Arcano. És previst passar a Quay.
La Nueva España	Quay	Programa extern Quay, de Protecmedia.
La Razón	MediaGrid	Programa extern MediaGrid.
La Vanguardia	G-Noma	Programa propi G-Noma per a l'edició impresa.

Taula 3. Programari

Alguns dels mitjans consultats han adquirit programari especialitzat extern, i el més implementat és Quay, de l'empresa Protecmedia (a ABC, El Mundo, La Nueva España), mentre que altres diaris treballen amb desenvolupaments propis fets pels seus departaments d'R+D i informàtica (El País, El Periódico, La Vanguardia, Heraldo de Aragón).

En els diaris que ens han proporcionat informació sobre el programa de gestió de les edicions en línia es constata que encara no hi ha cap solució informàtica global que permeti gestionar la documentació de l'edició impresa i de l'edició web, o es treballa en una integració futura de totes dues.

3.4 Gestió documental del fons

	FONS GRÀFIC PROPI	FONS GRÀFIC D'ALTRES FONTS	TEXTOS PROPIS	TEXTOS D'ALTRES FONTS
ABC	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ
El Mundo	SÍ	NO	SÍ	Gairebé cap
El País	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ
El Periódico	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ
Heraldo	SÍ	NO	SÍ	NO

La Gaceta	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ
La Nueva España	SÍ	SÍ	SÍ	NO
La Razón	SÍ	SÍ	NO	NO
La Vanguardia	SÍ	SÍ (de manera temporal)	SÍ	NO

Taula 4. Gestió documental del fons

Pel que fa a la gestió documental del fons, s'ha diferenciat en les preguntes entre el fons gràfic i el textual i entre el propi i el d'origen extern. A partir de les respostes obtingudes, es veu que només la gestió documental del fons gràfic propi és una tasca que és present en tots els centres consultats, mentre que el fons textual propi el gestionen tots els centres menys un (La Razón), i el fons gràfic de fonts externes, tots menys dos.

La gestió documental d'informacions de fonts externes, que era una tasca habitual en el passat, ha disminuït dràsticament en conjunt, i es fa poc o no es fa. Les facilitats que ofereixen els sistemes d'informació digitals tant per a emmagatzemar el fons textual i gràfic com perquè els professionals de les empreses periodístiques el consultin fan que la intermediació dels professionals de la documentació ja no sigui indispensable.

3.5 Fonts d'informació

En aquest apartat, seguint l'esquema dels treballs de Guallar i Cornet (2004, 2005), s'ha distingit les fonts d'informació de pagament de les gratuïtes (taules 5 i 6). Entre les fonts d'informació externes de pagament (taula 5) destaquen àmpliament, com ja passava els anys 2004-2005, dos productes veterans molt consolidats: EfeData, la base de dades de l'agència Efe, i MyNews, base de dades de premsa, majoritàriament espanyola. També tenen una presència mitjana diverses opcions d'accés als continguts de subscripció de la premsa diària (Kiosko y más, Orbyt, hemeroteques de diaris). A la potent base de dades internacional de premsa Factiva només hi estan subscriptes tres dels mitjans consultats, i, finalment, tenen una presència molt reduïda alguns productes especialitzats en informació empresarial com Axesor i Informa. Per tant, entre els productes de pagament, predominen àmpliament les fonts d'informació periodística, per sobre d'altres tipus de fonts d'informació.

	AXESOR	EFEDATA	FACTIVA	HEMEROTEQUES	INFORMA	KIOSKO Y MÁS	MYNEWS	ORBYT
ABC		X				X		X
El Mundo		X	X		X		X	
El País	X	X	X	X			X	
El Periódico	X	X		X		X	X	
Heraldo						X		
La Gaceta							X	
La Nueva España								
La Razón		X				X	X	X
La Vanguardia		X	X				X	

Taula 5. Fonts d'informació externes de pagament

D'altra banda, les fonts d'accés gratuït més utilitzades pels mitjans es poden consultar en la taula 6.

	ABC	EL PAÍS	EL PERIÓDICO	HERALDO	LA GACETA	LA RAZÓN
Bases de dades de cine (IMDb, Filmaffinity...)	X					
Biblioteques i arxius				X		X
BOE	X		X			
Diccionaris	X					
Empreses	X					
Estadístiques (INE, Eurostat, CIA...)	X	X	X	X	X	
Hemeroteques gratuïtes (La Vanguardia, Economist...)	X	X				
Pàgines de resultats esportius (Futbolme...)					X	
Universitats					X	
Webs d'administracions públiques i partits espanyols	X	X	X	X	X	
Webs d'organismes internacionals (ONU, UE...)		X				X
Wikipedia	X				X	

Nota: No van respondre aquesta pregunta El Mundo, La Nueva España i La Vanguardia.

Taula 6. Fonts d'informació externes gratuïtes

La taula 6 mostra una varietat de fonts de consulta, en què predominen clarament en les respostes, com en anys anteriors (Guallar; Cornet, 2004, 2005), les fonts d'informació estadística i les fonts oficials de les administracions públiques i els partits polítics espanyols. En menor mesura, n'apareixen d'altres com les hemeroteques de premsa, els organismes internacionals i la Wikipedia.

En conjunt, i en relació amb les dades de deu anys abans, les tendències en els tipus de fonts d'informació més utilitzades es mantenen, amb matisos: hi ha més presència d'informació gratuïta disponible a la web, especialment, per a les necessitats de la documentació periodística, com ara les fonts oficials estadístiques i de l'administració pública, mentre que les subscripcions a fonts d'informació de pagament es concentren especialment en les de continguts periodístics.

3.6 Productes documentals

		ABC	EL MUNDO	EL PAÍS	EL PERIÓDICO	HERALDO	LA GACETA	LA NUEVA ESPAÑA	LA RAZÓN	LA VANGUARDIA
Cronologia	Ús intern	X		X	X	X	X	X		X

	Publicat pel mitjà	X		X	X	X	X			
Dossier temàtic	Ús intern	X		X	X	X	X	X	X	X
	Publicat pel mitjà									
Efemèride	Ús intern	X	X	X	X		X		X	X
	Publicat pel mitjà	X		X	X		X			X
Obituari	Ús intern			X	X				X	
	Publicat pel mitjà			X			X			X
Perfil biogràfic	Ús intern			X	X	X		X		
	Publicat pel mitjà			X		X	X		X	X
Previsió informativa	Ús intern	X	X	X	X		X			X
	Publicat pel mitjà						X			
Resum de l'any	Ús intern	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Publicat pel mitjà			X	X	X	X		X	X

Taula 7. Productes documentals

Els productes documentals són "documents que es publiquen com a peces complementàries de la notícia d'actualitat o independents, en les quals es fa un ús intensiu d'informació retrospectiva o de recerca documental" (Guallar, 2011b). Tots els centres consultats elaboren productes documentals, i els majoritaris són els resums de l'any, els dossiers temàtics, les cronologies i les previsions informatives, per la qual cosa es pot destacar que aquesta és una tasca important dels centres de documentació de premsa.

No obstant això, se'ls va proposar també que distingissin si els productes fets per documentació eren exclusivament per a l'ús intern de la redacció o si eren publicats pel mitjà, i predomina amb diferència l'elaboració per a l'ús intern de la redacció. Mentre que en alguns casos, com els dossiers temàtics, aquesta és la seva única funció i mai no es publiquen, altres productes documentals, com els resums de l'any i les cronologies, a més de complir una funció interna, en diversos mitjans també arriben al lector.

També es va preguntar si en els productes documentals publicats apareix identificada l'autoria o coautoria del departament de documentació o dels documentalistes, un aspecte reivindicat en diferents ocasions pels professionals del sector. Únicament en dos mitjans dels consultats se signen sempre les peces fetes pel departament de documentació (La Vanguardia i El Mundo). En la resta, la casuística és variada: El País, La Gaceta i El Periódico han manifestat que aquesta signatura no apareix mai o gairebé mai, en l'Heraldo de Aragón apareix sempre en l'edició en línia i esporàdicament en la impressa, i en l'ABC els productes documentals sí que apareixen amb el nom del documentalista (no del departament) en l'edició impresa i no se signen en l'edició digital. Les respostes rebudes denoten que no s'ha aconseguit tota la visibilitat possible dels departaments de documentació en les peces publicades.

En conseqüència, les expectatives posades fa alguns anys en l'elaboració de productes documentals com a element potenciador i de posada en valor dels documentalistes de premsa (Guallar, 2011b; Rubio-Lacoba, 2011; Giménez Rac; Guallar, 2014) s'han complert en part, encara que no plenament: d'una banda, es tracta d'una funció altament especialitzada en què els professionals de la documentació aporten un valor important al mitjà de comunicació i es constata que tots els centres consultats els elaboren; però, d'altra banda, predomina el seu ús com una tasca de suport a la redacció, i el producte arriba menys vegades a l'usuari final, el lector del diari. I, a més, en aquests últims casos, no sempre apareix identificada la participació del departament de documentació. Per tot això, queda certament limitada la visibilitat dels professionals de la documentació com a creadors o cocreadors d'informació periodística.

3.7 Xarxes socials

	FACEBOOK	INSTAGRAM	TWITTER
ABC	ABC Foto	NO	@abc_archivo
El Mundo	NO	NO	NO
El País	NO	NO	NO
El Periódico	NO	NO	@EPdocu_cas
Heraldo	NO	NO	NO
La Gaceta	NO	NO	NO
La Nueva España	NO	NO	NO
La Razón	NO	NO	NO
La Vanguardia	La Hemeroteca de La Vanguardia	NO	@hemeroteca_lv

Taula 8. Xarxes socials

La presència dels centres de documentació en els mitjans socials és molt baixa (taula 8); dels mitjans consultats, només els serveis de documentació de tres diaris tenen perfil propi en xarxes: ABC, La Vanguardia i El Periódico. Els dos primers, tant a Twitter com a Facebook, i El Periódico només a Twitter. La resta de diaris no tenen perfil propi en els mitjans socials. Per plataformes socials, Twitter i Facebook són les úniques en les quals són presents els centres consultats, i crida l'atenció, així mateix, l'absència total d'algunes plataformes molt populars en aquests moments, com Instagram.

També se'ls va preguntar pel tipus de contingut publicat, i com a resposta es va obtenir que els perfils de xarxes socials fan referència bàsicament a material tant gràfic com textual d'arxiu o hemeroteca (fotografies antigues, notícies d'hemeroteca, efemèrides) o notícies del mateix mitjà amb un contingut alt en documentació, sigui perquè contenen una peça específica de documentació, com una cronologia, o perquè el seu contingut té un alt valor

documental.

Encara més clarament que en l'apartat anterior, les expectatives posades alguns anys enrere en l'ús de les xarxes socials per a potenciar i visibilitzar l'activitat dels documentalistes de premsa (Guallar, 2012) no s'han complert i es constata que els mitjans socials són infrautilitzats en general pels centres de documentació de premsa.

3.8 Prospectiva. Noves tasques i futur de la professió

3.8.1 Noves tasques

Es va preguntar als centres: "En quines activitats, tasques o àrees emergents en el periodisme o aparegudes recentment considera que el centre de documentació i els documentalistes poden exercir una funció?" i "Quines d'aquestes ja porten a terme?", i es donava l'opció de respostes obertes. A manera de suggeriment, s'assenyalaven les àrees emergents següents: periodisme de dades, cura de continguts, *big data*, *fact-checking*, SEO i l'opció "altres".

Les respostes a la primera pregunta es mostren en la taula 9.

NOVES TASQUES	<i>BIG DATA</i>	CURA DE CONTINGUTS	<i>FACT-CHECKING</i>	PERIODISME DE DADES	SEO
ABC		X		X	
El Mundo				X	X
El País		X		X	
El Periódico		X	X	X	X
Heraldo		X	X	X	
La Gaceta		X	X	X	X
La Nueva España	X	X	X	X	
La Razón				X	
La Vanguardia		X		X	X

Taula 9. Noves tasques

De les respostes es dedueix un interès força estès entre els professionals de la documentació per col·laborar i ser presents en el desenvolupament de funcions i activitats considerades noves o emergents. El periodisme de dades i la cura de continguts obtenen les respostes més altes, seguides per la verificació de dades (*fact-checking*) i l'optimització en motors de cerca (SEO), mentre que amb prou feines es consideren les dades massives (*big data*).

Al seu torn, de les respostes obertes a la segona pregunta es pot veure que els centres tenen les opinions següents:

- Algunes activitats considerades emergents donen noms nous a activitats semblants a les que ja s'exercien, particularment dues: la cura de continguts i el *fact-checking*:
 - La verificació de dades i la cura de continguts formen part del perfil professional del documentalista de premsa. Amb peces finals publicades o sense, fa anys que fem aquestes tasques. (El Periódico)
- El treball de documentació periodística ja implica portar a terme una cura de continguts (ABC, El Periódico, La Vanguardia).

- Algunes d'aquestes funcions les fa la redacció, però no el departament de documentació:
 - El periodisme de dades i el *fact-checking* (aquest darrer es fa molt secundàriament) els porten a terme els mateixos redactors. El treball de SEO el fa la secció de web. (La Gaceta)
- Com a altres funcions noves no esmentades, en l'ABC s'assenyalen les següents:
 - Millora de les hemeroteques digitals i de l'arxiu gràfic; comercialització de continguts tant gràfics com de text.

Aquestes respostes dels professionals de la documentació de premsa s'alineen amb el que la bibliografia especialitzada ha posat en relleu sobre cura de continguts en periodisme (Guallar; Codina, 2018), *fact-checking* (Vázquez-Herrero [et al.], 2019) i periodisme de dades (López-García [et al.], 2016). Es tracta de funcions que duen a terme de manera generalitzada en les redaccions dels diaris els periodistes i altres professionals com els informàtics, tot i que, almenys les dues primeres, s'identificarien en bona mesura amb el que tradicionalment s'ha considerat documentació periodística.

3.8.2 Futur de la professió

Per acabar, es va preguntar: "Com veu la documentació en la seva empresa periodística a mitjà termini (p. ex., cinc anys)? Quines diferències principals preveu respecte a la situació actual?".

En aquest cas, les respostes eren obertes. A continuació es mostra un resum de les respostes (ordenació alfabètica per centres):

"El fons antic és el valor que ens desmarca. D'aquí a cinc anys hem de poder oferir serveis documentals als nostres lectors d'una manera més precisa i individualitzada. La documentació tindrà presència en la mesura que siguem capaços de generar continguts finals i ajudar en la millora en el posicionament dels nostres mitjans." (ABC)

"A mitjà termini no preveig grans canvis; sí potser a llarg termini, amb procediments més automatitzats i el detriment del paper." (Heraldo de Aragón)

"El futur el veig pitjor. Deixarem de fer cerques, cada vegada es necessiten menys, i quedarem per a arxiu." (El Mundo)

"Amb tendència a desaparèixer, no per falta de tasques per a exercir, sinó per l'obsessió en la qualitat-preu dels responsables de les empreses periodístiques, que valoren més la rapidesa que la qualitat de la informació. La previsió d'aquí a cinc anys és de substitució de personal fix per col·laboradors o becaris universitaris amb uns costos salarials inferiors a costa de la qualitat i del rigor periodístic." (El País)

"Cal reivindicar la signatura del documentalista o del departament de documentació com una certificació de qualitat i donar visibilitat als documentalistes. D'altra banda, la supervivència dels documentalistes en la premsa passa, en part, per convertir-se en creadors de continguts i assumir noves funcions. En un moment que hi ha tanta informació d'accés gratuït, la manera de sobresortir és oferint productes diferenciats i de qualitat. I això és difícil amb redaccions delmades i sobrecarregades de treball, i els documentalistes poden aportar molt en aquest camp." (El Periódico)

"D'una manera semblant a l'actual, per la poca capacitat de temps per a desenvolupar altres feines, encara que seria ideal més participació en l'edició del mitjà, aportant noves funcions." (La Gasetta)

"En un escenari de reducció de beneficis, els centres de documentació són a la corda fluixa. Els mètodes de treball han de canviar. La relació personal/volum de dades farà impossible treballar com fins ara en el nostre cas. Haurem d'aplicar nous criteris per a definir quins actius es documenten, quin serà el seu grau de documentació i com gestionarem la resta." (La Nueva España)

"Cada vegada anem a menys. No hi ha valoració del nostre treball i la idea clara és prescindir dels nostres serveis. En cinc anys només quedaran una o dues persones, i em temo que s'integraran a la web i, a més de tasques de documentació, n'hauran de fer unes altres. Potser el futur va encaminat a la documentació de vídeos i continguts de televisió i digitals." (La Razón)

"Els perfils professionals a dins dels mitjans tendeixen a integrar-se, el mateix periodista fa tasques d'edició, anàlisi de dades, infografista, fotògraf, etc., per la qual cosa, en la crisi actual del sector, és difícil justificar un departament de documentació que es dediqui a tasques exclusives de documentació tradicional. Es tracta d'adaptar el perfil segons les preferències i les necessitats del mitjà en què cadascú treballa." (La Vanguardia)

Aquestes respostes serveixen com una aproximació a quines percepcions tenen els professionals d'aquests centres en un context laboral que es percep en general difícil, complex i amenaçat. Amb matisos diferents, hi ha diverses opinions pessimistes o que transmeten una certa resignació ("el futur el veig pitjor", "tendència a desaparèixer", "anem a menys"), però també s'apunten diverses estratègies de futur per a fer valer la professió del documentalista de premsa, a saber, potenciar més el valor del fons antic, generar continguts que arribin a l'usuari final i que siguin signats pel departament o els documentalistes, aplicar nous criteris en funcions tradicionals i adaptar el perfil professional a les necessitats de cada mitjà.

4 Conclusions

S'ha presentat una radiografia de l'estat de la professió dels documentalistes en els mitjans de premsa a Espanya el 2018, deu anys després del començament de la profunda crisi que ha afectat les empreses periodístiques.

S'ha constatat, entre altres aspectes, els punts següents:

- La reducció considerable de plantilles als centres de documentació durant la darrera dècada.
- El manteniment en les funcions del centre de documentació de les tasques documentals que es poden considerar clàssiques o tradicionals i més vinculades amb la premsa de paper, amb la gestió documental del fons gràfic propi com a única activitat que és present en tots els centres consultats, i també la menor introducció de funcions o tasques més directament vinculades amb la informació digital (des de l'anàlisi documental de les publicacions de l'edició web fins a la presència en xarxes socials).
- L'encara escassa integració entre els programes de programari d'arxiu de les edicions impresa i web, com també l'escassa evolució en l'ús de fonts d'informació en la darrera dècada, i destaca l'ús de productes de pagament d'informació periodística i de recursos web gratuïts de fonts estadístiques i oficials.
- La important participació dels centres de documentació en l'elaboració de productes documentals que aporten valor, si bé amb un ús majoritari de suport a la redacció i molt menys com un producte final que arribi al lector, i en aquest últim cas, amb escassa o desigual identificació del departament de documentació en l'autoria.
- L'interès entre els professionals del sector per les noves funcions emergents en periodisme que tenen relació amb la documentació, com el periodisme de dades, la cura de continguts o el *fact-checking*, si bé amb dubtes sobre la participació real que hi tenen els centres, més enllà de considerar que les dues darreres són funcions que en bona mesura ja són implícites en la documentació periodística.
- Les percepcions dels professionals sobre el futur dels centres de documentació en diaris tendeixen al pessimisme: la reconversió de funcions dels documentalistes cap a altres àrees de redacció i les reduccions del personal del centre si no tancaments dels departaments són presents en diverses de les respostes. Però també alguns insisteixen en diverses estratègies per a valorar la professió: més adaptació del professional al que demana cada mitjà, més participació en la creació o cocreació de productes que arribin al lector (i signar-los), i també potenciació del fons antic.

En suma, el futur dels documentalistes de premsa es percep incert i difícil en un context que continua marcat pel

llarg període de crisi que arrossega el sector, sense que ja sembli possible un retorn a l'enyorat passat dels millors temps dels centres de documentació dels anys noranta. Sorprenen, entre els resultats d'aquesta recerca, alguns fets que s'han constatat, com la poca participació dels centres de documentació en el tractament documental dels continguts de les edicions digitals, tant textos com fotografies o vídeos, amb la qual cosa sembla com si la documentació hagués quedat confinada en la seva antiga (i ara antiquada) "zona de confort" de guardiana dels arxius de les edicions impreses, sense atrevir-se a endinsar-se decididament a fons en els nous territoris digitals. Oportunitats aparentment evidents, com més explotació comercial del fons de l'arxiu (especialment el gràfic), tampoc no s'han materialitzat del tot —amb algunes excepcions notables com la de l'ABC—, malgrat que aquesta és una font d'ingressos potencial que pot contribuir a donar valor clarament al departament de documentació.

Si bé, com apunten diversos centres, la verificació de dades i la cura de continguts formen part intrínseca del perfil professional del documentalista de premsa, precisament i de manera paradoxal, en uns moments com els actuals d'alta preocupació social per la desinformació i les notícies falses, són els periodistes els qui exerceixen majoritàriament en les redaccions de premsa la funció de la verificació d'informacions. A més, s'ha constatat que els documentalistes dels diaris amb prou feines generen continguts documentals que arribin a l'usuari final, el lector, i tot això ha deixat relegat aquest perfil professional a un lloc de visibilitat escassa.

Finalment, es pot concloure que la situació que s'ha descrit en aquesta recerca genera nombrosos interrogants:

- La tendència a les reduccions de plantilla i el tancament de centres de documentació en diaris es pot parar, és en part reversible o ja no té marxa enrere?
- Si el centre de documentació d'un diari tanca, quin serà el futur del seu arxiu físic si aquest queda orfe de personal especialitzat en la seva gestió i preservació?
- El professional de la documentació tindrà encara un paper important per a exercir en els diaris digitals del futur, o bé les funcions característiques de la documentació (amb vells o nous noms: anàlisi documental o etiquetatge, verificació o *fact-checking*, documentació periodística o cura periodística) seran totalment absorbides i exercides per periodistes o altres professionals de les empreses periodístiques?

Les respostes a aquestes i altres qüestions seran un autèntic repte per a tots els professionals, investigadors i estudiosos de la documentació periodística, del present i del futur.

5 Bibliografia

Abadal, Ernest; Guallar, Javier (2008). "Les hemeroteques digitals de la premsa catalana: anàlisi dels diaris catalans de més difusió". *11es Jornades Catalanes d'Informació i Documentació, Barcelona, 22–23 maig*. <<http://eprints.rclis.org/11696/>>. [Consulta: 04/01/2020].

Agirreazaldegui, Teresa; Camacho, Idoia (ed.) (2009). *Los servicios de documentación en los medios de comunicación del País Vasco*. Bilbao: Universidad del País Vasco. ISBN: 978 8498602029.

Aquesolo-Vegas, José-Antonio (1996). "Situación de los servicios de documentación de la prensadiaria de Andalucía". *Cuadernos de documentación multimedia*, n.o 5, p. 69–73. <<http://pendientedemigracion.ucm.es/info/multidoc/multidoc/revista/cuadern5/aquesolo.htm><https://revistas.ucm.es/index.php/CDMU/article/view/59281/4564456546676>>. [Consulta: 04/01/2020].

Ayala Sörensen, Federico (2013). *Fondos fotográficos del diario ABC. Análisis documental, gestión y aplicaciones*. Madrid: Universidad Complutense. Tesis doctoral.

Blanco-García, Juan-Carlos (2009). "Apuntes sobre la documentación en el diario El país". *El profesional de la información*, vol. 18, n.o 3, p. 323–325. <<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2009.may.10>>. [Consulta: 04/01/2020].

Cebrián-Enrique, Bernardino J. (1998). "Nuevos enfoques sobre la misión del documentalista en los medios de comunicación". *Documentación de las ciencias de la información*, vol. 21, p. 91–100.

Codina, Lluís (2000). "La documentación de los medios de comunicación: Situación actual y perspectivas de futuro".

- Cuadernos de documentación multimedia, n.o 10, p. 49–66. <<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1408512>>. [Consulta: 04/01/2020].
- Díaz-Noci, Javier (2019). "Cómo los medios afrontan la crisis: Retos, fracasos y oportunidades de la fractura digital". *El profesional de la información*, vol. 28, n.o 6. <<https://doi.org/10.3145/epi.2019.nov.25>>. [Consulta: 04/01/2020].
- Ferran-Ferrer, Núria; Guallar, Javier; Abadal, Ernest; Server, Adán (2017). "Research methods and techniques in Spanish library and information science journals (2012-2014)". *Information research*, vol. 22, no. 1. <<http://eprints.rclis.org/32191/>>. [Consulta: 04/01/2020].
- Fuentes i Pujol, M. Eulàlia (ed.) (1995). *Manual de documentación periodística*. Madrid: Síntesis.
- Fuentes i Pujol, M. Eulàlia; Conesa, Alicia (1994). *La documentació periodística. Catalunya, Espanya i altres experiències europees*. Barcelona: Centre d'Investigació de la Comunicació.
- Galdón-López, Gabriel (1989). *Principios operativos de la documentación periodística*. Madrid: Dossat.
- (2002). *Teoría y práctica de la documentación informativa*. Barcelona: Ariel. ISBN: 978 8434412934.
- Garbelini, María de Fátima (2002). "El trabajo del documentalista y la gestión de la información en los medios de comunicación: nuevos retos y tareas profesionales". *Scire*, vol. 8, n.o 2. <<http://ibersid.eu/ojs/index.php/scire/article/download/1177/1159>>. [Consulta: 04/01/2020].
- García-Gutiérrez, Antonio (1999). *Introducción a la documentación informativa y periodística*. Sevilla: Mad. ISBN: 978 84 831 1460 5.
- (2013). "Entrevistas periodísticas y textos declarativos: un procedimiento de análisis y recuperación documentales basado en modos de búsqueda pronominal". *El profesional de la información*, vol. 22, n.o 4, p. 315–325. <<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2013.jul.07>>. [Consulta: 04/01/2020].
- (2014). "Análisis documental de noticias de prensa en sistemas de información factual". *Revista española de documentación científica*, vol. 37, n.o 2, e046. <<http://dx.doi.org/10.3989/redc.2014.2.1094>>. [Consulta: 04/01/2020].
- Giménez-Rayó, Mabel; Guallar, Javier (2014). "Centros de documentación en televisión y productos documentales". *El profesional de la información*, vol. 23, n.o 1, p. 13–25. <<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2014.ene.02>>. [Consulta: 04/01/2020].
- Giménez-Toledo, Elea (2003). "Periodista y documentalista ¿Dos o uno?". *IV Congreso nacional de periodismo digital. Huesca, 16 y 17 de enero*.
- González-Quesada, Alfonso (2003). "La investigación en documentación informativa en España". *Documentación de las ciencias de la información*, vol. 26, p. 71–97. <<http://revistas.ucm.es/index.php/DCIN/article/view/DCIN0303110071A>>. [Consulta: 04/01/2020].
- Guallar, Javier (2003). "Mètodes i tècniques de recerca en els articles de documentació periodística a Espanya (1997–2002)". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 11. <<http://bid.ub.edu/11gualla.htm>>. [Consulta: 04/01/2020].
- (2011a). "Documentación fotográfica en la prensa. Casos de El país, El periódico y La vanguardia". *El profesional de la información*, vol. 20, n.o 4, p. 392–398. <<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2011.jul.05>>. [Consulta: 04/01/2020].
- (2011b). "La documentación en la prensa digital. Nuevas tendencias y perspectivas". *III Congreso internacional de ciberperiodismo y web 2.0. La transformación del espacio mediático, Bilbao, noviembre*, p. 52–68. <<http://eprints.rclis.org/16326>>. [Consulta: 04/01/2020].
- (2012). "Documentalistas de medios y redes sociales". *AnuarioThinkEPI*, vol. 6, p. 170–172. <<http://eprints.rclis.org/17705/>>. [Consulta: 04/01/2020].

Guallar, Javier; Abadal, Ernest; Codina, Lluís (2012). "Hemerotecas de prensa digital. Evolución y tendencias". *El profesional de la información*, vol. 21, n.o 6, p. 595–605. <<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2012.nov.06>>. [Consulta: 04/01/2020].

Guallar, Javier; Codina, Lluís (2018). "Journalistic content curation and news librarianship: Differential characteristics and necessary convergence". *El profesional de la información*, vol. 27, n.o 4, p. 778–791. <<https://doi.org/10.3145/epi.2018.jul.07>>. [Consulta: 04/01/2020].

Guallar, Javier; Cornet, Anna (2004). "Fuentes de información digitales en los centros de documentación de prensa: las bases de datos comerciales". *El profesional de la información*, vol. 13, n.o 2, p. 107–117. <<http://www.elprofesionaldelainformacion.com/contenidos/2004/marzo/4.pdf>>. [Consulta: 04/01/2020].

— (2005). "Fuentes de información digitales en los centros de documentación de prensa: recursos web gratuitos". *El profesional de la información*, vol. 14, n.o 4, p. 296–308. <<http://www.elprofesionaldelainformacion.com/contenidos/2005/julio/9.pdf>>. [Consulta: 04/01/2020].

Hernández Pérez, Antonio; Caridad Sebastián, Mercedes (2000). "Documentación escrita en los centros de documentación de los medios de comunicación". En: Moreiro-González, José Antonio (coord.). *Manual de documentación informativa*. Madrid: Cátedra, p. 78–82.

López-García, Xosé; Tournal-Bran, Carlos; Rodríguez-Vázquez, Ana-Isabel (2016). "Software, estadística y gestión de bases de datos en el perfil del periodista de datos". *El profesional de la información*, vol. 25, n.o 2, p. 286–294. <<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2016.mar.16>>. [Consulta: 04/01/2020].

López Yepes, José (1981). *Estudios de documentación general e informativa*. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia, Centro Regional de Las Palmas.

Marcos-Recio, Juan-Carlos (1998). "Una nueva concepción de la documentación en los medios electrónicos: Retos y nuevas tareas profesionales". *Documentación de las ciencias de la información*, n.o 21, p. 113–130. <<http://eprints.ucm.es/7023>>. [Consulta: 04/01/2020].

Marcos-Recio, Juan-Carlos; Edo, Concha (2015). "Análisis de la nueva perspectiva de la documentación periodística en los medios de comunicación españoles". *Revista general de información y documentación*, vol. 25, n.o 2, p. 389–423. <http://dx.doi.org/10.5209/rev_RGID.2015.v25.n2.51235>. [Consulta: 04/01/2020].

Marcos-Recio, Juan-Carlos; Sánchez-Vigil, Juan-Miguel; Serrada Gutiérrez, María (2009). "Nuevos paradigmas periodísticos y documentales en los periódicos digitales: estudio de casos en España". *Investigación bibliotecológica*, vol. 23, n.o 49, p. 43–65.

Meléndez-Malavé, Natalia; Hirschfeld-Suárez, Rocío (2016). "Situación de los centros de documentación en los medios escritos andaluces". *El profesional de la información*, vol. 25, n.o 4, p. 606–615. <<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2016.jul.10>>. [Consulta: 04/01/2020].

Micó-Sanz, Josep-Lluís; Masip, Pere; García-Avilés, José Alberto (2009). "Periodistas que ejercen de documentalistas (¿y viceversa?). Nuevas relaciones entre la redacción y el archivo tras la digitalización de los medios". *El profesional de la información*, vol. 18, n.o 3, p. 284–290. <<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2009.may.05>>. [Consulta: 04/01/2020].

Moreiro-González, José-Antonio (coord.) (2000). *Manual de documentación informativa*. Madrid: Cátedra. ISBN: 978 84 376 1798 5. *News library layoffs and buyouts* (2020). <https://docs.google.com/View?id=dhsmznc3_18g3b8jqgh&pli=1>. [Consulta: 04/01/2020].

Olivera Zaldúa, María (2014). "Abcfoto. Análisis del proyecto fotográfico documental del diario ABC". *Cuadernos de documentación multimedia*, n.o 24, p. 77–85. <https://doi.org/10.5209/rev_CDMU.2013.v24.46284>. [Consulta: 04/01/2020].

Orero, Paz; Cebrián-Enrique, Bernardino J. (2014). "Criterios de evaluación y aplicación de fuentes de información web en centros de documentación periodística". *El profesional de la información*, vol. 23, n.o 6, p. 612–617.

<<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2014.nov.08>>. [Consulta: 04/01/2020].

Paul, Nora (1997). "Media libraries and new media". Poynter Institute online. <<https://www.poynter.org/archive/2002/media-libraries-and-new-media/>>. [Consulta: 04/01/2020].

— (2009). "Elegía del centro de documentación de prensa". *El profesional de la información*, vol. 18, n.o 3, p. 249–253. <<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2009.may.01>>. [Consulta: 04/01/2020].

Periago-García, Lucía (2001). "Evolución de los sistemas de almacenamiento y distribución de la fotografía en el diario regional La verdad". *El profesional de la información*, vol. 10, n.o 10, p. 12–21.

PR Noticias (2018). "Zeta y 'El Periódico' acuerdan 135 despidos, reduciendo en 42 la cifra inicial del ERE". *PR Noticias*, 20 d'abril de 2018. <<https://prnoticias.com/prensa/prensa-pr/20168173-zeta-y-el-periodico-acuerdo-ere>>. [Consulta: 04/01/2020].

Ros-Martín, Marcos; Rodero-Susiác, Alfonso (2009). "El servicio de documentación de un medio impreso regional: evolución en el diario Levante-EMV". *El profesional de la información*, vol. 18, n.o 3, p. 316–322. <<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2009.may.09>>. [Consulta: 04/01/2020].

Rubio-Lacoba, María (2005). "Nuevos tiempos para la documentación informativa en el periodismo digital: viejas y nuevas funciones del servicio de documentación digital". *Comunicación y sociedad*, vol. 18, n.o 1, p. 153–168. <<https://revistas.ucm.es/index.php/DCIN/article/view/DCIN1010110273A/18729>>. [Consulta: 04/01/2020].

— (2007). *Documentación informativa en el periodismo digital*. Madrid: Síntesis. 143 p. ISBN: 978 84 9756 459 5.

— (2010). "Documentalistas de prensa, ¿cuál es vuestro oficio?". *El profesional de la información*, vol. 19, n.o 6, p. 645–651. <<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2010.nov.11>>. [Consulta: 04/01/2020].

— (2011). "Documentalistas y periodistas en cibermedios". *III Congreso internacional de ciberperiodismo y web 2.0: La transformación del espacio mediático, Universidad del País Vasco, 9–11 noviembre*, p. 103–118. <<http://eprints.rclis.org/16328>>. [Consulta: 04/01/2020].

— (2012). "Nuevas destrezas documentales para periodistas: el vocabulario colaborativo del diario El País". *Trípodos*, n.o 31. <http://www.tripodos.com/index.php/Facultat_Comunicacio_Blanquerna/article/view/38>. [Consulta: 04/01/2020].

Rubio-Lacoba, María; Blanco-García, Juan Carlos (2010). "Mejor que un buscador, un encontrador". *Documentación de las ciencias de la información*, vol. 23, p. 273–287. <<http://revistas.ucm.es/inf/02104210/articulos/DCIN1010110273A.PDF>>. [Consulta: 04/01/2020].

Salmurri, Carles; Abadal, Ernest; Sancho, Mònica; Llevat, Miquel; Sulé, Andreu; Corbera, Maita (2002). "Diseño y creación de la base de datos del Grupo Godó". *El profesional de la información*, vol. 11, n.o 3, p. 145–204. <<http://www.elprofesionaldelainformacion.com/contenidos/2002/mayo/7.pdf>>. [Consulta: 04/01/2020].

Sánchez-Vigil, Juan-Miguel; Marcos-Recio, Juan-Carlos; Olivera-Zaldúa, María (2009). "Influencia de la fotografía digital en los departamentos de documentación de prensa". *El profesional de la información*, vol. 18, n.o 3, p. 278–283. <<http://dx.doi.org/10.3145/epi.2009.may.04>>. [Consulta: 04/01/2020].

Sánchez-Vigil, Juan-Miguel; Olivera-Zaldúa, María; Salvador-Benítez, Antonia (2013). "Patrimonio en prensa". En: Marcos-Recio, Juan-Carlos (coord.). *Gestión del patrimonio audiovisual en medios de comunicación*. Madrid: Síntesis, p. 23–52.

Sancho, Mònica (2004). "La gestión de la imagen en La Vanguardia". *Hipertext.net*, n.º 2. <https://www.upf.edu/hipertextnet/numero-2/gestion_imagen.html>. [Consulta: 04/01/2020].

Schopflin, Katharine (ed.) (2008). *A Handbook for Media Librarians*. London: Facet.

Torregrosa-Carmona, Juan-Francisco (2007). *Introducción a la documentación informativa*. Madrid: Universitas.

ISBN: 978 84 7991 205 5.

Vázquez-Herrero, Jorge; Vizoso, Ángel; López-García, Xosé (2019). "Innovación tecnológica y comunicativa para combatir la desinformación: 135 experiencias para un cambio de rumbo". *El profesional de la información*, vol. 28, n.o 3, e280301. <<https://doi.org/10.3145/epi.2019.may.01>>. [Consulta: 04/01/2020].

Notes

¹ Una vegada conclosa la redacció d'aquest estudi hem sabut que un altre dels centres estudiants, La Razón, ha tancat i els documentalistes d'aquest centre s'han integrat a la redacció.

Agraïments

Aquest estudi ha estat fet en el marc del grup de recerca consolidat Cultura i Continguts Digitals (SGR 2017-422), finançat per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR) de la Generalitat de Catalunya, i forma part del projecte "Narración interactiva y visibilidad digital en el documental interactivo y periodismo estructurado", RTI2018-095714-B-C21, Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) i Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades.

Articles similars a BiD

- Mètodes i tècniques de recerca en els articles de documentació periodística a Espanya (1997-2002) (<http://bid.ub.edu/11gualla.htm>). Guallar Delgado, Javier. (2003)
- Les biblioteques en la premsa diària : el cas espanyol (<http://bid.ub.edu/34/galluzzi.htm>). Galluzzi, Anna. (2015)
- Perfil professional a les biblioteques públiques : visió dels bibliotecaris mateixos (<http://bid.ub.edu/35/delmas.htm>). Delmàs Ruiz, Maria; López-Borrull, Alexandre. (2015)
- Funcions del documentalista en un mitjà de comunicació audiovisual digital. Estudi de cas: RelTV (<http://bid.ub.edu/33/rubio1.htm>). Rubio, Albert; Guallar Delgado, Javier. (2014)

Articles similars a Temària

- La documentación de prensa en España (<http://revistas.ucm.es/inf/02104210/articulos/DCIN7878120025A.PDF>). Coll-Vinent, Roberto. (1978)
- Elegy for the news library (http://www.elprofesionaldelainformacion.com/contenidos/2009/mayo/nora_paul_en.pdf). Paul, Nora. (2009)
- Periodistas que ejercen de documentalistas (¿y viceversa? : nuevas relaciones entre la redacción y el archivo tras la digitalización de los medios) (<http://www.elprofesionaldelainformacion.com/contenidos/2009/mayo/05.pdf>). Micó Sanz, Josep Lluís; Masip Masip, Pere; García Avilés, José Alberto. (2009)
- Documentación médica : algunos aspectos críticos actuales (<http://www.raco.cat/index.php/Bibliodoc/article/view/16612/16453>). Peris Bonet, R.. (1999)
- Acerca de los métodos de estudio de la relación entre condiciones laborales y formativas entre Biblioteconomía y Documentación : el caso de la Universidad Carlos III (<http://revistas.um.es/analesdoc/article/view/3121>). Caridad Sebastián, Mercedes; Moreiro González, José Antonio. (1998)

Articles del mateix autor a Temària

Guallar Delgado, Javier (http://www.temaria.net/lista.php?base=temaria&opcio=veure&campo_1=creator&texto_1=Guallar+Delgado%2C+Javier), Cornet Casals, Anna (http://www.temaria.net/lista.php?base=temaria&opcio=veure&campo_1=creator&texto_1=Cornet+Casals%2C+Anna)
[més informació (http://www.temaria.net/similares.php?fichero=guallar.htm&preferente=1575-5886&rev_preferente=BiD)]

[Entrada \(/user/login?destination=node/569\)](#)

Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals (UB) (<http://www.ub.edu/biblio>)

Carrer Melcior de Palau 140, 08014-Barcelona

[Graus \(<http://www.ub.edu/biblio/futurs/>\)](http://www.ub.edu/biblio/futurs/)

[Màsters \(<http://www.ub.edu/biblio/masters/masters.html>\)](http://www.ub.edu/biblio/masters/masters.html)

[Doctorat \(<http://www.ub.edu/biblio/doctorat-dinformacio-i-documentacio-/doctorat-dinformacio-i-documentacio-en-la-societat-del-coneixement.html>\)](http://www.ub.edu/biblio/doctorat-dinformacio-i-documentacio-/doctorat-dinformacio-i-documentacio-en-la-societat-del-coneixement.html)

[Altres estudis \(<http://www.ub.edu/biblio/cursos-de-formacio-continuada/altra-oferta-formativa.html>\)](http://www.ub.edu/biblio/cursos-de-formacio-continuada/altra-oferta-formativa.html)

[Recerca \(<http://www.ub.edu/biblio/recerca/7.html>\)](http://www.ub.edu/biblio/recerca/7.html)

Estudis de Ciències de la Informació i de la Comunicació (UOC)

[\(\[http://www.uoc.edu/portal/ca/estudis_arees\]\(http://www.uoc.edu/portal/ca/estudis_arees\)\)](http://www.uoc.edu/portal/ca/estudis_arees)

[/ciencias_informacio_comunicacio/docencia/index.html\)](http://www.uoc.edu/portal/ca/estudis_arees/ciencias_informacio_comunicacio/docencia/index.html)

Rambla del Poble Nou, 156, 08018-Barcelona (publicacions@uoc.edu) (<mailto:publicacions@uoc.edu>)

[Oferta formativa \(<https://estudis.uoc.edu/ca/comunicacio-informacio>\)](https://estudis.uoc.edu/ca/comunicacio-informacio)

[Coneix la UOC \(<https://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/index.html>\)](https://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/index.html)

[Recerca i innovació \(<https://research.uoc.edu/portal/ca/ri/index.html>\)](https://research.uoc.edu/portal/ca/ri/index.html)

[Estudia a la UOC \(<https://estudis.uoc.edu/>\)](https://estudis.uoc.edu/)